

KWARTALNIK O PRAWACH CZŁOWIEKA

numer 2(10), kwiecień – czerwiec 2014

ISSN 2300-2891

TEMATY NUMERU:

Odmowa zarejestrowania organizacji
mniejszości śląskiej

Profesor INP PAN dr hab. Ireneusz C. Kamiński

Nowelizacja Kodeksu karnego

dr Piotr Kładoczny

Co wiemy rok po ujawnieniu informacji
o masowej inwigilacji prowadzonej przez
Stany Zjednoczone

Irmina Pacho

Z kart historii: Komitet Helsiński w Polsce w sporze
z sekretarzem generalnym ONZ w sprawie oceny
sytuacji w PRL w stanie wojennym

adw. Marek Antoni Nowicki

Nierozwiązane problemy z dyskryminacją rasową

Małgorzata Szuleka

W lutym br. Komitet ds. Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Rasowej (dalej: CERD, Komitet) rozpatrzył sprawozdanie polskiego rządu dotyczące zwalczania dyskryminacji rasowej. Obszerny raport opisywał szereg działań i zmian podjętych w celu zwalczania rasizmu w Polsce. Komitet w wydanych rekomendacjach wypunktował najważniejsze problemy związane z przeciwdziałaniem dyskryminacji rasowej w Polsce. Skoro jest tak dobrze (według rządu), to co jest nie tak (według CERD)?

Zgodnie z Konwencją w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej (dalej: Konwencja) państwo-strona przedstawia raz na dwa lata „sprawozdanie o środkach ustawodaw-

czych, sądowych, administracyjnych i innych” zastosowanych w celu wprowadzenia w życie postanowień Konwencji.

W tym roku Helsińska Fundacja Praw Człowieka oraz Stowarzyszenie Interwencji Prawnej przedstawiły swoje „raporty cienie” do sprawozdania rządowego. HFPC skupiła się na kwestiach związanych ze ściganiem przestępstw z nienawiści. Pomimo licznych działań podejmowanych w tym zakresie ściganie przestępstw z nienawiści wciąż stanowi poważny problem dla wymiaru sprawiedliwości.

W świetle Kodeksu karnego karane jest m.in. nawoływanie do nienawiści ze względu na pochodzenie etniczne, rasowe czy narodowościowe, znieważenie grupy osób z powodu jej przyna-

leżności etnicznej lub rasowej, a także groźby karalne ze względu na taką przynależność. Autorzy Brunatnej Księgi wskazują, że tylko w latach 2011-2012 doszło w Polsce do ponad 600 incydentów na tle rasistowskim, ksenofobicznym czy antysemitycznym¹. Jak pokazują statystyki Prokuratury Generalnej, liczba postępowań dotycząca tego rodzaju przestępstw rośnie z roku na rok – dla porównania: w 2006 r. do prokuratur wpłynęło 48 nowych spraw, a w 2012 r. – już 362. Jednak wykrywalność sprawców takich przestępstw jest wciąż bardzo niska (w 2012 r. na 473 prowadzone postępowania zarzuty przedstawiono w 121 sprawach, co stanowi około 26% postępowań)².

Gdy sprawa dotycząca przestępstwa z nienawiści trafia do sądu, ten przy wymierzaniu kary bierze pod uwagę m.in. motywację sprawcy. Jednak Kodeks karny nie przewiduje możliwości, by pobudki rasistowskie były okolicznością obciążającą i rzutowały na wymierzaną karę. Komitet postuluje zmianę i wprowadzenie takiej obciążającej przesłanki do Kodeksu karnego. Ułatwiałoby to zwalczanie przestępstw z nienawiści.

Kolejnym problemem jest przygotowanie organów ścigania do prowadzenia spraw dotyczących przestępstw z nienawiści. Rząd w raporcie z wykonywania Konwencji wskazał na liczne szkolenia dla służb mundurowych dotyczące przeciwdziałania dyskryminacji rasowej. Komitet zalecił kontynuację tych szkoleń i jednocześnie postulował „przypomnienie organom ścigania o znaczeniu ścigania czynów rasistowskich i wymierzaniu sankcji, które będą proporcjonalne do wagi takich aktów”.

Podobnie jak w rekomendacjach wydanych w 2009 r., tak i teraz Komitet zaleca „uczulenie prokuratorów oraz sędziów na bardziej aktywne stosowanie postanowień Konwencji” w zakresie zwalczania antysemityzmu w Polsce. Komitet wyraził również

swoje zaniepokojenie przypadkami, w których umarzano postępowania dotyczące antysemitycznych incydentów ze względu na to, że ich ofiary nie były pochodzenia żydowskiego.

Członkowie Komitetu zadali szereg pytań dotyczących sytuacji Romów w Polsce, w szczególności edukacji romskich dzieci, dostępu do opieki medycznej oraz sytuacji mieszkaniowej. W odpowiedzi przedstawiciele polskiej delegacji szczegółowo opisywali działania podejmowane w ramach Programu na rzecz Społeczności Romskiej na lata 2004-2013. Zdaniem Komitetu nadal wiele pozostaje do zrobienia, zwłaszcza w zakresie poziomu wykształcenia romskich dzieci i przeciwdziałania porzucaniu przez nie szkoły.

W trakcie sesji Komitetu członkowie rządowej delegacji deklaruowali, że Program Romski na lata 2014-2020 jest już gotowy i czeka na podpis Prezesa Rady Ministrów. Jednak w chwili oddawania tego tekstu do druku nadal do tego nie doszło.

Uwadze Komitetu nie uszła również sytuacja cudzoziemców w Polsce, zwłaszcza praktyka detencji małoletnich cudzoziemców. Zalecono unikanie tego rozwiązania. W sprawie sytuacji cudzoziemców Komitet rekomendował rozważanie ratyfikowania przez Polskę Międzynarodowej Konwencji dotyczącej ochrony praw migrujących pracowników i członków ich rodzin.

Wydawane przez Komitet rekomendacje nie są wiążące. Mają jednak wytyczyć kierunek działań podejmowanych w celu wypełnienia postanowień Konwencji. Rząd ma przedstawić kolejny raport z wykonywania Konwencji do stycznia 2018 r.

Małgorzata Szuleka jest prawniczką HFPC.

¹ Stowarzyszenie Nigdy Więcej, *Rasizm i przemoc – rosnące zagrożenie*, tekst dostępny na stronie: www.nigdywiecej.org/1094 [data dostępu: 14 lipca 2014 r.].

² Prokuratura Generalna, *Wystąpienie Prokuratora Generalnego Andrzeja Seremeta na posiedzeniu Sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka w dniu 6 listopada 2013*, tekst dostępny na stronie: www.pg.gov.pl/aktualnosci-prokuratury-generalnej/prokurator-generalny-o-przestepstwach-z-nienawisci-2-730.html [data dostępu: 14 lipca 2014 r.].